

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XIX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**PROCEEDINGS
of the XIX International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**2024
Астана**

УДК 001

ББК 72

G99

«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024» студенттер мен жас ғалымдардың XIX Халықаралық ғылыми конференциясы = XIX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024» = The XIX International Scientific Conference for students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024». – Астана: – 7478 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-7697-07-5

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001

ББК 72

G99

ISBN 978-601-7697-07-5

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2024**

система Казахстана намного мягче, чем в большинстве европейских стран. Налоговые ставки в РК среди остальных стран наиболее привлекательны, но тем не менее нам необходимо продолжать повышать меры для сокращения теневой экономики, а также для улучшения налогового администрирования.

Делая выводы по оценке эффективности налоговой политики в РК. Сформировались как положительные, так и отрицательные аспекты, и ее эффективность может варьироваться в зависимости от конкретных обстоятельств и целей.

Таблица 2 – Некоторые аспекты налоговой политики в Казахстане

№	Положительные аспекты	Отрицательные аспекты
1	Стабильность	Уклонение от налогов
2	Прозрачность	Сложность налоговой системы
3	Привлекательность для инвестиций	Неравенство в распределение налоговой нагрузки
4	Низкие налоговые ставки	Недостаточное использование налоговых доходов на социальные нужды

Таким образом, можно сказать, что налоговая политика в Казахстане имеет свои плюсы и минусы, и ее эффективность может быть улучшена путем устранения негативных аспектов и укрепления положительных сторон. Это даст возможность нам перейти на новый уровень, а также улучшить жизнь граждан страны.

Список использованных источников:

1. «Налоговая политика Казахстана: основные направления» - Автор: А. Ержанова, 2019 год. <https://nalogikz.kz/docs/nalogovaya-politika-kazahstana-osnov.html>
2. «Налоговые реформы и развитие гражданского общества в Казахстане» - Автор: Е. В. Порохова; А. Т. Шаукенова, https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=34338983&pos=1098;-77#pos=1098;-77
3. «Изменения, планируемые в новом Налоговом кодексе 2025 года» - Источник: МиНЭК РК, 2023 год. <https://pro1c.kz/news/zakonodatelstvo/povyshenie-stavok-ipn-kpn-nds/>
4. «Отличия системы налогообложения в Казахстане от европейской» - Автор: А. Аширова, 2013 год. https://tengrinews.kz/private_finance/ekspertyi-nazvali-otlichiya-sistemyi-nalogooblojeniya-243483/

ӘӘЖ 33.336.7

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЭЛЕКТРОНДЫ МОБИЛЬДІ ТӨЛЕМДЕР

Алихан Саят Қалмаханұлы, Орманұлы Нұргелді

saiat080404@gmail.com, nbaizakovich@gmail.com

«Қаржы» БББ студенттері Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,

Астана, Қазақстан Республикасы

Ғылыми жетекші – Хамитхан. Н.

Электронды мобильді төлемдер - бұл смартфондар немесе планшеттер сияқты мобильді құрылғылар арқылы, арнайы мобильді қосымшалар немесе қызметтер арқылы жүзеге асырылатын төлем әдістері. Пайдаланушылар мобильді құрылғылар арқылы ақша аудару, шоттарды төлеу, тауарлар мен қызметтерді сатып алу сияқты әртүрлі қаржылық операцияларды жүзеге асыра алады. Бұл төлем әдісі пайдаланушыларға кез келген уақытта, кез келген жерде төлем жасауға мүмкіндік беретін ыңғайлылық, қолжетімділік және

қауіпсіздікті қамтамасыз етеді. Электрондық мобильді төлемдер ақша аударымдары, шоттар бойынша төлемдер, тауарлар мен қызметтерді сатып алу және бұрын тек қолма-қол ақша немесе пластикалық карталарды пайдалану арқылы жүзеге асырылатын басқа да операциялар сияқты қаржылық операцияларды жүзеге асыру үшін мобильді қосымшаларды немесе мамандандырылған қызметтерді пайдалануды қамтиды. Бұл смартфондар мен планшеттер сияқты мобильді құрылғыларда жиі қолданылатын төлемдерді жүзеге асырудың ыңғайлы және жылдам әдісі.

Қазақстанда электронды және мобильді төлемдер белсенді дамып келеді. Kaspi.kz, YuMoney, Qiwi, Qazkom, Alfa-Bank, Halyk Bank және басқалары сияқты жүйелер, мобильді қосымшалар, интернет-банкинг немесе электронды әмиян арқылы төлемдерді жүзеге асыруға мүмкіндік беретін қызметтердің кең спектрін ұсынады. Бұл төлемдерді адамдар мен бизнес үшін ыңғайлы етеді, қолма-қол ақшаға тәуелділікті азайтады және қаржылық қызметтерге қолжетімділікті жақсартады. Сонымен қатар, мұндай жүйелер көбінесе ақша аударымдары, шоттарды төлеу, билеттерді сатып алу және т.б. сияқты қосымша қызметтерді ұсынады. Сонымен қатар, Beeline, Kcell және Tele2 сияқты ұялы байланыс операторлары абоненттерге мобильді қосымшалар арқылы телекоммуникациялық төлемдер мен басқа да қызметтерді төлеуге мүмкіндік беретін мобильді төлем қызметтерін ұсынады. Сонымен қатар, Қазақстанда мобильді қосымшалар мен веб-сайттар арқылы онлайн төлемдер үшін Mastercard және Visa сияқты халықаралық төлем жүйелері кеңінен қолданылады. Қазақстанда төлемдерді жүзеге асыру үшін QR кодтарын қолдану жиілеген. Көптеген дүкендер, мейрамханалар және басқа да кәсіпорындар QR кодтары арқылы төлемді қабылдайды, бұл төлем процесін тұтынушылар үшін ыңғайлы және қауіпсіз етеді. Сонымен қатар, елде финтех стартаптарын дамыту электрондық төлемдер саласында жаңа инновациялық шешімдердің пайда болуына ықпал етеді, бұл қолданыстағы қызметтерді толықтырады және пайдаланушылар үшін қолжетімділік пен жайлылық деңгейін арттырады. Қазақстанда электронды мобильді төлемдерді дамытудың тағы бір маңызды аспектісі смартфондар немесе арнайы контактісіз карталар арқылы контактісіз төлемдерді жүзеге асыруға мүмкіндік беретін NFC (Near Field Communication) технологиясын енгізу болып табылады. Бұл пайдаланушылар мен сауда нүктелері арасында біртіндеп танымал бола бастаған ыңғайлы және жылдам шешім.

Кез келген технология сияқты, электронды мобильді төлемдердің де оң және теріс жақтары бар, Артықшылықтары:

- Ыңғайлылық: мобильді құрылғы арқылы кез келген уақытта, кез келген жерде төлем жасауға мүмкіндік береді.

- Жылдам: Төлемдер банктік аударымдар немесе чектер сияқты дәстүрлі әдістерге қарағанда әлдеқайда жылдам өңделеді.

- Қол жетімділік: тіпті банктерге немесе төлем терминалдарына қол жеткізу шектелуі мүмкін шалғай аймақтарда да қаржылық қызметтерге қол жеткізуді қамтамасыз етіңіз.

- Қолма-қол ақшаны аз пайдалану: қолма-қол ақшаны пайдалану қажеттілігін азайтады, бұл қауіпсіздікті жақсартады және ұрлық қаупін азайтады.

Кемшіліктері:

- Қауіпсіздік: Кибершабуылдар мен алаяқтық қаупі бар, сондықтан күшті құпия сөздерді пайдалану және мобильді құрылғыны қорғау сияқты қауіпсіздік шараларын сақтау маңызды.

- Технологияға тәуелділік: Интернетке кіру мүмкіндігі болмаса немесе мобильді құрылғы істен шықса, төлем жасау қиын болуы мүмкін.

- Үзілістер: пайдаланушыларға қолайсыздық тудыруы мүмкін техникалық ақауларға немесе бағдарламалық құрал жаңартуларына байланысты кейбір қызметтер уақытша қолжетімсіз болуы мүмкін.

- Алымдар: Кейбір провайдерлер қызметтерін пайдаланғаны үшін ақы алуы мүмкін, бұл пайдаланушылар үшін транзакциялардың құнын арттыруы мүмкін.

Бұл қызметтерді пайдалану барысында Қазақстандықтар өз жеке деректерінің

әлеуметтік желілерге таралып кетпеуін де бақылай алады. Яғни жеке деректерді сақтандыру мақсатында қазіргі таңда көптеген функциялар іске қосылған солардың бірі бұл қызметті пайдаланушының бет-бейнесін анықтау арқылы жеке кабинетіне кіру функциясы. Бұл өте маңызды функциялардың бірі болып табылады, себебі қазіргі таңда интернет банкингпен бірге интернет алаяқтық күн сайын дамуда соның алдын алу мақсатында Қазақстандағы Цифрлық даму және аэроғарыш министірлігі жыл сайын халықтың жеке деректерін сақтау мақсатында түрлі қызметтерді жасап шығаруда. Сонымен қазар саусақ ізі арқызы мемлекеттік қызметтерді алуда ең маңызды қызметтердің бірі болып табылады, себебі жеке тұлға өзінің жеке кабинетіне кіру арқылы саусақ ізін қалдырып өзі туарлы жеке дербес деректерді ала алады, яғни бұл қысқаша айтқанда бөгде адамның сіздің деректеріңізге қол сұғып анықтамалар мен депозиттік шоттар немесе басқа да маңызды құжаттарды анықтап біле алмайды деген сөз. Осы және өзгеде цифрлық дамулар арқылы қазіргі таңда біздің жеке деректеріміз қауіпсіздікте тұрғанын біле аламыз.

Кесте-1. Онлайн интернет банкинг қызметіне жүгінушілер үлесі. [1]

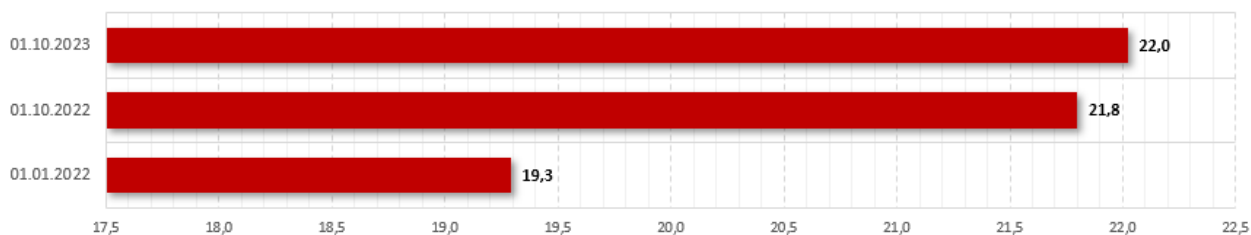
Мобильді төлемдер жүйесі енгізілген банктік қосымшалар	Интернет-банкинг	Онлайн маркетплейс	Басқа да қызметтер (мемлекеттік қызметтер)
Kaspi.kz	87,8%	31,5%	< 12 340 000
Halyk bank	48,2%	9,2%	< 7 100 000
Bank Home Kredit	6,8%	2%	-
Ескерту: дереккөз негізінде автормен құрастырылған [1]			

Мобильді банкингі Қазақстанның 95,4% көп бөлігі белгілі бір жүйелілікпен пайдаланады. Қолданушылар арасындағы статистика бойынша 18-29 жас аралығындағы жастар арасында интернет-банкингің белсенді қолданылуын көрсетеді - (98,6%). Аға буын сонымен қатар 61 жастан асқан азаматтар арасында 82,1% деңгейінде әртүрлі банктік қосымшаларды пайдалануға жоғары қатысуды көрсетеді. Қосымша халық арасында жоғары сұранысқа ие Kaspi.kz — 87,8%, әсіресе қаржы, сақтандыру және сауда, ойын — сауық және демалыс саласындағы жұмыспен қамтылғандар арасында-93% - дан астам. Бұл адамдар, жұмыстың ерекшелігіне байланысты, банкинг туралы көбірек біледі. Қосымша Kaspi.kz қала тұрғындары жиі пайдаланады (89,2%), Halyk Homebank қосымшасының танымалдығы ауыл тұрғындары арасында жоғары (53,2%). [2]

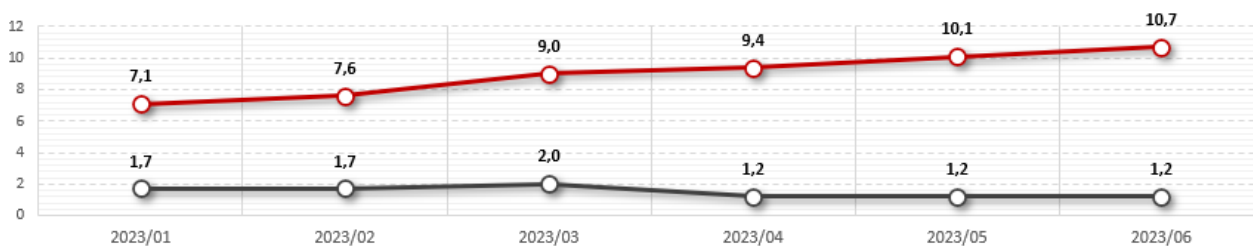
Halyk Homebank қосымшасын әрбір екінші халық пайдаланады (48,2%). Алайда, капиталдандыру бойынша "Қазақстан Халық Банкі" АҚ 2023 жылғы 1 желтоқсандағы жағдай бойынша активтері 14,3 трлн теңге (Kaspi Bank – 6,3 трлн теңге) болатын елдің ең ірі банкі болып қала беретінін атап өткен жөн. Естеріңізге сала кетейік, 2024 жылы ел бюджеті 20,4 трлн теңгені құрайды. Бір қызығы, респонденттердің тек 41,3%-ы тек бір банктің интернет-банкинг қызметін пайдаланады. Респонденттердің үштен бірінен астамы (37,1%) бірден екі қаржы институтының интернет-банкингін қалайды. Ел ішіндегі халықтың бір бөлігі (17%-ы) интернет-банкинг қызметтерін бір уақытта 3-тен астам банк пайдаланатынын айтты. Кәсіпкерлік ортада 47,3%-ы тауарларды сату үшін әртүрлі онлайн-сайттарды сәтті пайдаланады. Олардың ішінде ең танымалы-кәсіпкерлердің 31,5% тартатын Kaspi-дүкен. Көбінесе тауарды сатуға арналған онлайн-аландар мен маркетплейстерді қала тұрғындары, сондай-ақ делдалдық бизнеспен айналысатын және Қарыз қаражатын тартатын кәсіпкерлер пайдаланады. [3]

Толықтыра кетсек, ел банкерінің онлайн-сервистерін белсенді пайдаланушылардың саны жылдан жылға өсуде. Егер 2022 жылдың басында олардың саны 19,3 миллион болса, қазір ол 22 миллионнан асады. Жалпы, қазақстандықтар арасында қолма-қол ақшасыз операциялар жасаудың ең сұранысқа ие тәсілі дәл мобильді банкинг болып табылады. Бірден 10 қолма-қол ақшасыз операцияның 9-ы онлайн режимінде жүзеге асырылады. 2023 жылдың бірінші жартыжылдығында қолма-қол ақшасыз операциялардың жалпы құрылымындағы

онлайн-операциялардың үлесі саны бойынша 73,5% және көлемі бойынша 85,8% құрады. Күн сайын цифрлық банкинг арқылы жалпы сомасы 297,7 млрд теңгеге орта есеппен 21,3 млн операция жүргізілді. Онлайн банктік қызметтердің енуінің артуы ел халқының цифрлық сауаттылығының өсуімен қатар жүруде. ҚР АӘКД Ұлттық статистика бюросының зерттеу деректері бойынша, 6 жастан 74 жасқа дейінгі ҚР халқының цифрлық сауаттылық деңгейі 2021 жылғы 87,3%-дан 2022 жылы 88,3% - ға дейін ұлғайды. Өңірлік бөліністе цифрлық сауаттылықтың ең жоғары деңгейі Астана (95,2%) және Алматы (93,8%) мегаполистерінде тіркелді. Топ-5 құрамына Алматы (91,9%), Ұлытау (91,8%) және Қостанай (90,9%) облыстары кірді. [1]



Сурет 1 - 2022-2023 жылғы онлайн банкинг сервисін белсенді пайдаланушылар үлесі, миллион бірлік. Ескерту: дереккөз негізінде автормен құрастырылған. [2]



Сурет 2 - 2022-2023 жылғы онлайн банкинг жүйесі арқылы жасалынған операциялар үлесі, триллион теңге. Ескерту: дереккөз негізінде автормен құрастырылған. [2]

Айта кетейік, ел банктерінің онлайн-сервистерін белсенді пайдаланушылардың саны жылдан жылға өсуде. Егер 2022 жылдың басында олардың саны 19,3 миллион болса, қазір ол 22 миллионнан асады.

Жалпы, қазақстандықтар арасында қолма-қол ақшасыз операциялар жасаудың ең сұранысқа ие тәсілі дәл мобильді банкинг болып табылады. Бірден 10 қолма-қол ақшасыз операцияның 9-ы онлайн режимінде жүзеге асырылады.

2023 жылдың бірінші жартыжылдығында қолма-қол ақшасыз операциялардың жалпы құрылымындағы онлайн-операциялардың үлесі саны бойынша 73,5% және көлемі бойынша 85,8% құрады. Күн сайын цифрлық банкинг арқылы жалпы сомасы 297,7 млрд теңгеге орта есеппен 21,3 млн операция жүргізілді.[2]

Сонымен қатар қазіргі таңда ел аумағында интернет банкинг арқылы мемлекеттік қызметтерге жүгінуші халық үлесі де артқан. Яғни өткен жылдармен салыстырғанда халықтың (орташа үлесі бойынша 87,3%) осы қызметтерді онлайн интернет арқылы пайдаланады екен. Бұл дегеніміз халықтың 18-50> дейінгі өкілдері. Ал қалған бөлігі бұл қызметтерді оффлайн түрде яғни, офистік қызметтерге жүгіну, халыққа қызмет көрсету орталықтарынан кеңес алу, банктік кеңселерде шот, депозит ашу, почталық қызметтер арқылы әлеуметтік жәрдемақыларды алу және тағыда басқа қызметтерге жүгінуші тұлғалар – бұл егде жастағы адамдар, интернет желісінен тыс жерде тұратын ауылды- аймақ өкілдері, онлайн қызметке қол жеткізе алмайтын төмен таптағы халықтар немесе т.б. болып табылады.

Бірақ банктік қызметтер осы тұлғалар үшін өз кеңселерін қолайлы етіп аудандық маңызы бар

жерлерге қызмет етуде, яғни бұл ауылдан өте алыс емес жерде немесе 5 км жерге дейін өзінің қызметтерін көрсетуде. Атап айтқанда Халық банк қызметін пайдаланатын халық үлесі бұл ауылды аймақтағы халық болып табылады, олардың үлесі 50% -дан асып келеді. Жыл сайын Халық банк және Каспи банк өздерінің қызметтерін жеңілдету мақсатында көптеген жұмыстар жүргізуде. Атап айтсақ Каспий банктің интернет банкингін пайдаланатын жандар үшін енді қызметті интернетсіз де қолдануға мүмкіндік береді. Демек бұл дегеніміз жуық арада бұл интернет банкинг үлесі 2 еселенуі әбден мүмкін. Себебі бұндай қызметті ұсыну әрбір банктік жүйелер үшін оңайға соқпайтыны анық. Каспий банк бұл қызметті 2022 жылы қайтар айында болған көтерілістің салдарынан шығарған болатын. Сол сәтте халықтың көбінде интернет желісінен ажырап қалу кезінде Каспи банк өз клиенттерінің жоғалмауы мақсатында осы жобаны енгізді, сол кезден бері бұл қызметті пайдаланушылар 33,6% немесе 6 720 000 мың адамға артты. Яғни Каспи клиенттері үшін интернетсіз QR код арқылы төлем жасау, интернетсіз аударымдар, шет елдік карталарға тез арада ақша аударымдарын және осыған ұқсас түрлі қызметтерге тегін қолжетімділікті ұсынды.

Онлайн банктік қызметтердің енуінің артуы ел халқының цифрлық сауаттылығының өсуімен қатар жүреді. ҚР АӘҚД Ұлттық статистика бюросының зерттеу деректері бойынша, 6 жастан 74 жасқа дейінгі ҚР халқының цифрлық сауаттылық деңгейі 2021 жылғы 87,3%-дан 2022 жылы 88,3% - ға дейін ұлғайды

Өңірлік бөліністе цифрлық сауаттылықтың ең жоғары деңгейі Астана (95,2%) және Алматы (93,8%) мегаполистерінде тіркелді.

Топ-5 құрамына Алматы (91,9%), Ұлытау (91,8%) және Қостанай (90,9%) облыстары кірді. [3]

Қазақстанда кең тараған электронды мобильді төлемдерден басқа, қаржылық технологиялар саласында қосымша инновациялық шешімдерді әзірлеу әлеуеті бар. Қаржылық инфрақұрылымды жақсарту үшін ұсынылуы мүмкін бағыттардың бірі кеңейтілген функционалдығы бар цифрлық әмиян жүйесін енгізу болып табылады. Мұндай әмияндар пайдаланушыларға тек төлем жасау мүмкіндігін ғана емес, сонымен қатар инвестициялау, несиелеу, сақтандыру, тіпті қаржылық сауаттылық бойынша білім беру бағдарламалары сияқты әртүрлі қаржылық қызметтерге қол жеткізуді қамтамасыз ете алады. Сонымен қатар, цифрлық төлемдерді дамыту жағдайында пайдаланушы деректерінің қауіпсіздігі мен қорғалуын қамтамасыз етуге назар аудару маңызды. Биометриялық сәйкестендіруді немесе екі факторлы аутентификацияны енгізуді ұсыну электрондық төлемдердің қауіпсіздік деңгейін айтарлықтай арттыруға және пайдаланушыларды алаяқтық әрекеттерден қорғауға мүмкіндік береді. Тағы да сауда, қызмет көрсету және мемлекеттік қызмет көрсету салаларында қолма-қол ақшасыз төлемдердің инфрақұрылымын дамыту да өзекті салаға айналуы мүмкін. Бұл сауда нүктелері терминалдарын, шағын және орта бизнеске арналған онлайн платформаларды қолдауды, сондай-ақ электрондық төлем жүйелерін мемлекеттік порталдармен және қызметтермен біріктіруді қамтиды.

Соңында, электронды мобильді төлемдердің артықшылықтары мен мүмкіндіктері туралы білім беру бағдарламалары мен ақпараттық науқандарды әзірлеуге назар аударған жөн. Халықты қаржы саласында цифрлық технологияларды пайдалануға үйрету олардың қаржылық сауаттылық деңгейін және жаңа технологияларды пайдалануға сенімділігін айтарлықтай арттыруы мүмкін.

Қорытындылай келгенде қандай жағдай болсада, әр бір тұлға үшін электронды мобильді төлем жасау өте қажетті құралдардың бірі болып табылады. Себебі қазіргі таңда Қазақстан аумағында IT саласын дамыту толыққанды жүргізілуде, сонымен қатар интернет ресурстарды пайдаланушы жас ұрпақтың көбеюі интернет банкинг жұмысының дамуына, толыққанды цифрлы деңгейге көшуінде өз әсерін тигізуде. Айта кетсек қазіргі таңда банктік офиске барып дебиторлық шотты, депозиттерге кредиттер мен әлеуметтік төлем сияқты қызметтерді аштырушы тұлғалардың саны едәуір азайған, бұған себеп осы интернет банкингтің жылдам әрі қысқа уақыттың ішінде танымалдылыққа ие болып тез қолданысқа түскені. Қазақстанда электронды мобильді төлемдердің дамуы заманауи және ыңғайлы қаржылық шешімдерге деген ұмтылысты көрсетеді. Белсенді мемлекеттік қолдаудың,

инновациялық технологиялардың және қызметтерді кеңінен енгізудің арқасында пайдаланушылар қаржылық транзакцияларға ыңғайлы қолжетімділікке қол жеткізеді, қызметтерді пайдалану тәжірибесін жетілдіреді және төлем тиімділігін арттырады. Бұл үрдісті жалғастыру Қазақстанға цифрлық экономиканың алдыңғы қатарында қалуға және жалпы елдің экономикалық дамуына үлес қосуға мүмкіндік береді.

Нақтылай келе, электронды мобильді төлемдер төлемдерді жүзеге асырудың ыңғайлы, жылдам және қауіпсіз тәсілдерін ұсына отырып, Қазақстанның қаржылық қызметтерін жаңғыртуда шешуші рөл атқарады. Жаңа технологиялардың ұдайы енгізілуі, қолдану аясының кеңеюі және қолжетімділіктің жақсаруы жағдайында электронды төлемдер халық пен бизнес арасында танымал бола түсуде. Бұл үрдіс елдің қаржылық инфрақұрылымын жақсартуға және оның жаһандық экономикаға интеграциялануына ықпал етеді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Мақала «Қазақстандағы интернет банкингіті қолданушылар үлесі», Forbes.kz Kazakhstan журналы, 2023 жыл 26 қараша: https://forbes.kz/news/2023/11/26/newsid_313428
2. Мақала «95,4% жителей Казахстана пользуются мобильным банкингом», Obvk.kz статистикалық интернет порталы, 2024 жыл 30 қаңтар: <https://obvk.kz/2024/01/30/954>
3. Мақала «Қазақстанда онлайн банктік сервис қызметін пайдаланушылар үлесі артуда», Ranking.kz ақпараттық ресурсты порталы, 2023 жыл 24 қараша: <https://ranking.kz/rankings/banking-and-finance-rankings/bank-v-karmane-v-kazahstane-prodolzhaetsya-rost-chisla-polzovateley-onlayn-servisov-bankov.html>
4. Қазақстан республикасының ұлттық банкі: <https://www.nationalbank.kz/ru>

ӘӨЖ (33.336.717.12)

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЦИФРЛЫҚ ТӨЛЕМ ЖҮЙЕЛЕРІНІҢ ЭВОЛЮЦИЯСЫ ЖӘНЕ ШЕТЕЛ ТӘЖІРИБЕСІ

Асқар Сымбат, Жадилова Айя

askarova_symbat6@mail.ru, zhadilova09.2004@icloud.com

студенттер, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана

Ғылыми жетекшісі – Хамитхан Н.

Цифрлық төлем жүйелері жылдам және қауіпсіз қаржылық операцияларды қамтамасыз ететін заманауи экономиканың таптырмас құралына айналды. Сандық төлем жүйелері қаржылық операцияларда ыңғайлылық пен қолжетімділікті қамтамасыз етеді. Олар пайдаланушыларға транзакцияларды кез келген уақытта және кез-келген жерден жасауға мүмкіндік береді, бұл қаржылық менеджменттің тиімділігі мен икемділігін арттырады, бизнес-процестердің тиімділігін арттырады, төлемдерді өңдеу шығындарын азайтады және кәсіпорындардың өтімділігін жақсартады. Деректерді шифрлау технологиялары мен көп деңгейлі аутентификация жүйелері киберқауіптер мен алаяқтықтың алдын алуда маңызды рөл атқарады. Шағын және орта бизнестің дамуына қаржылық қызметтерге кедергісіз қол жеткізуде ықпал етеді.

Тәуелсіз Қазақстанның төлем жүйесі бірнеше даму кезеңдерін бастан өткерді. 1990 жылдары құжаттарды қолмен толтыра отырып, тек банк бөлімшесінде шот ашуға немесе аударымды алуға болатын. 2000 жылдары интернет-банкинг жүйелері пайда болды, банк кеңселері бірте-бірте қашықтан жұмыс істеуге көше бастады, қазақстандықтар терминалдар мен банкоматтарды пайдалана бастады. 2010 жылдан кейін мобильді интернеттің қолжетімділігі, смартфондардың танымалдылығы және банктердің қызметтер бойынша жұмысының арқасында онлайн қызметтер мен онлайн төлемдерге белсенді көшу басталды. Он жылға жуық жұмыстың нәтижесінде жетілдіру бойынша төлем жүйелері саласындағы заңнамалық база, техникалық және технологиялық жаңғырту, Қазақстанның төлем жүйелерін